NOTION ARKEOLOJİK YÜZEY ARAŞTIRMASI, 2017

A. Giriş

Dördüncü sezon Notion Arkeolojik Yüzey Araştırması 29 Mayıs 2017 tarihinde başlayıp 4 Haziran 2017 tarihinde sona ermiştir. Araştırma başkanı Christopher Ratté'dir ve ekip üyelerinin ortalama sayısı 12 kişidir. Kültür Bakanlığı temsilcisi Halil Yener Taş'a mesleki ve diğer her konudaki yardımlarından dolayı minnettarlığımızı belirtmek isteriz.

B. Yapılan Çalışmalar

Daha önceki raporlarda da belirttiğimiz gibi, Notion deniz kıyısında, yaklaşık 35 hektarlık alana yayılmış bir antik kent olup etrafı 3 km uzunluğunda surlarla çevrilidir (Bakınız resim 1). Doğu-batı doğrultusunda ve sahile paralel, güneyde Ege denizine doğru uzanan iki burunla sınırlanmış bir yamaç üzerine oturmuştur. Görünür kalıntılar ve uydu görüntülerinden açıkça anlaşıldığı üzere, Notion ana yönlere göre hizalandırılmış ızgara planlı bir şehirdir. Burunlar ile sit alanının kuzey ve güney yamaçları konut alanları ile kaplıdır. Merkezdeki sırta ise büyük ölçüde anakayaya oyulmuş ve teraslar üzerinde kurulu bir kamusal ve kutsal yapı kompleksleri zinciri hakimdir. Bunlar batıdan doğuya doğru Athena Tapınağı, Heroon, Agora ve Tiyatro ile Doğu Agora olarak adlandırılan alanlardır. Sit alanının en yüksek noktası tiyatronun doğusundaki, denizden 85 m yükseklikteki tepedir.

2017 sezonunda yapılan çalışmaların ana unsurları şunlardır:

1) Kentin güneybatı kısmı ile kuzeyinde ve doğusundaki bazı seçme noktalarda jeofizik araştırmaları
2) Sivil mimari ve konut mimarisinin dökümantasyonu
3) Yerel jeolojik özelliklerin dökümantasyonu
4) Seramik toplanımı ve çalışılması
5) Sit yönetim planı ve konservasyon

1) Jeofizik araştırmaları

2017 sezonunda iki tür jeofizik araştırması gerçekleştirilmiştir: mağnetik yüzey araştırması (manyotometre kullanımı ile) (2014 de başlayan programın devamı) ve toprakaltı radarı (GPR) yüzey araştırması (ilk olarak 2017 sezonunda gerçekleştirilmiştir). Geçen sezonlarda olduğu gibi, mağnetik yüzey araştırması kuzey yönünün 30 derece batısına yönelimli 30 metreye 30 metrelik kareler esas alınarak sürdürülmüştür. Izgara planı DGPS ("differential GPS") sistemi kullanılarak hazırlanmıştır. 30 X 30 metrekarelik karelerden, Bartington Grad 601-2 fluxgate gradiometer aleti ile toplam olarak 30 tam ve 8 kısmi adetinin taranması tamamlanmıştır.

Toprakaltı radarı (GPR) yüzey araştırması daha sınırlı ve hedeflenmiş transektlere dayanıyordu. GSSI 200 ve 400 MHz antenlerin birlikte kullanımı ile yaklaşık 7.75 ha toplam alan araştırılmıştır.

Mağnetik yüzey araştırması Michigan Üniversitesi'nde arkeoloji doktora öğrencisi G. Tucker tarafından yürütülmüştür; toprakaltı radarı (GPR) yüzey araştırması Fırat Yiğit tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın sonuçları Resim 2-3 de görülmektedir. Dikkate değer noktalar, toprakaltı radarı yüzey araştırması ile ortaya çıkarılan doğu agoranın bati tarafındaki teraslarda yapılar olup, bunlar muhtemelen Delos'dakilere benzer geniş peristil evlerlerdir.

2) Sivil mimari ve konut mimarisinin dökümantasyonu

Mimari dökümantasyon calışmaları Athena Tapınağı, kent surları ve Tiyatro'ya odaklanmıştır.

Athena Tapınağı, Fransız arkeologlar P. Demangel ve A. Laumonier tarafından 1921'de kazıldı. Tapınağın in situ kalıntılarının ortaya çıkarılmasının yanı sıra, tapınağın güneybatısında bulunan bir "Bizans kulesinin" yapımında kullanılmış tapınağa ait bloklar sökülerek binanın etrafına yerleştirilmişti. Çalışmalarımızın temel gayesi tapınağın durum planı ve kesitini çıkarmak (Michigan Mimarlık Fakültesi mezunu K. Toomasian tarafından 1:25 oranında çizilmiştir) ve toplam 133 adet bloğun dökümantasyon ve kataloglama işlemini tamamlamaktı (bakınız resim 5). Euthynteria seviyesinde tapınağın boyutları 9.39 x 16.04 m olup, tamamen mermerden yapılmıştır (muhtemelen modern Ahmetbeyli Köyü'nün kuzeyinde bulunan ve Claros'daki Apollon Tapınağı'nın mermerini de sağlamış olan aynı ocaklardan gelmiştir). Demangel ve Laumonier tarafından gösterildiği gibi, tapınağın cephesi distyle in antis idi; Bloklarda yaptığımız incelenmenin ilginç sonuçları arasında, binanın ön tarafında, Artemis'in Magnesia'daki tapınağının pedimentinde bulunan nişe benzer bir nişin bulunduğunun tespiti bulunmaktadır.

F. Rojas ve A. Marko tarafından gerçekleştirilen sur duvarlarının incelenmesi çalışması, duvar yapı tiplerinin belgelenmesine ve kulelerin konfigürasyonuna odaklanmıştır. Birkaç farklı duvar tipi ve inşaat aşaması sergileyen surların özellikle ilginç bir uzantısı temizlenerek detaylı olarak kaydedilmiştir (bakınız resim 6).

2016 yılı raporumuzda Tiyatroda büyüyen ağaçların hem de binanın korunması hem de çalışılması amacıyla kesilmesini talep etmiştik. Bu önemli girişim sayesinde Tiyatroyu daha önce hiç olmadığı kadar ayrıntılı inceleme firsatına kavuştuk (Bkz. Resim 7). Oditoryumun planı yarım daireden biraz daha büyük olup tahmini çapı 70 m. dir; Alt caveada 9, üst caveada (diazomanın üstünde) 23 olamak üzere toplamda en az 23 koltuk sırası vardır. Koltuklar tamamen konglomera kayadan inşa edilmiştir; kullanılan taşın tahmini hacmi 3.260 m3'tür. Tiyatronun tahmini kapasitesi yaklaşık 3,500'dür.

Bu rakamın şehrin toplam nüfusunun yüzde kaçını temsil ettiği üzerine spekülasyon yapmak ilginçtir. Belgelerden Helenistik Notion'un vatandaşlarının nüfusunun 2.000 olduğunu biliyoruz; bu 10.000'den fazla bir toplam nüfusu gösterir (vatandaş başına hane nüfusunun en az 5 kişi olduğu tahminiyle); Bununla birlikte, bu rakam sur dışında Notion'a ait topraklarda yaşayanları da içerebilir. Kentin toplam alanına dayalı olarak, Notion kent nüfusu tahminini 3,500 (100 kişi / hektar) ila 8,750 (250 kişi / hektar) arasında değişmektedir; Ev sayısına dayanan tahminler 4.000+ (800

evde, ev başına 5 kişi) rakamını vermektedir. Böylece, Tiyatro'nun kentin toplam nüfusunun en az üçte birine, belki de daha büyük bir bölümününe yettiğini söyleyebiliriz.

3) Ocakların ve yerel jeolojik özelliklerin dökümantasyonu

Jeolog P. Knoop (Michigan Universitesi, Bilgi Sistemleri uzmanı) ve C. Steidl (Brown Universitesi'nde doktora öğrencisi) Notion'daki ocakların faaliyetleri üzerine çalışmalarına devan ettiler. Tahminlerine göre, şehrin inşası sırasında toplam 100.000 metreküp hacmindeki yerel mermer Notion sit alanından kaldırılmıştır. Bunu bağlam olarak ifade etmek istersek, surlarda kullanılan toplam taş hacmi yaklaşık 55.000 metreküptür. Ancak ocaktan çıkarılan taşın en az % 70'i atığa gittiğinden, sitteki taş ocakları surlar için gereken malzemenin ancak yarısı kadarını sağlayabilirdi. Geriye kalan taşın büyük bir kısmı muhtemelen şehrin kuzeydoğusundaki (modern sahil yolunun ve araştırma alanımızın dışındaki) kaynaklardan için çıkarıldı.

5) Seramik toplama ve çalışılması

2015 sezonunda başlanan yüzey buluntularının toplama ve çalışılmasına 2017 sezonunda A. Commito gözetmenliğinde devam edilmiştir. Buluntular, birkaç büyük ev ve yasadışı kazılardan kaynaklanan yığınlar da dahil olmak üzere sitin çeşitli alanlarından toplanmıştır. Böyle bir yasadışı çukur, Agora'nın kuzeydoğu köşesinin hemen kuzeyinde yer alır ve meydanın kuzey tarafında uzanan terasın dolgusuna kazılmıştır. Muhtemelen Agora'nın olusturulması için gerekli olan büyük tesviye işlemleri sırasında ortadan kaldırılan yerleşim katmanlarından gelen sbuluntular yüzey buluntu topluluğuna göre daha yoğun erken dönem seramiği içerir (bkz. resim 8). Seramik buluntuları A. Berlin (Boston Üniversitesi, Arkeoloji Profesörü) tarafından çalışılmıştır.

6) Sit Alanı yönetim planı ve konzervasyonu

Mimar K. Velikov ve G. Thün, Michigan Üniversitesi konservatörlerinden S. Davis ile işbirliği içinde, sit alanı yönetim planı üzerine başlangıç mahiyetindeki çalışmalarına devam etmiştir.

C. Korumaya Yönelik Gereksinimler

Notion'un önemli yapılarının durumunun ayrıntılı bir incelemesini yapan konservatörümüz S. Davis, Athena Tapınağı ve Heroon'un su hasarına karşı korunması için drenajın yönünün değiştirilmesinden, oturma yerlerinin hava koşullarına karşı korunması için Bouleuterion'un üzerine bir çatı inşa etmeye kadar bir dizi koruma tedbiri önermektedir.

D. Sonuç

Notion'da çalışmalarımızı devam edebilmek büyük bir ayrıcalıktı. Araştırmamızın saha çalışması tamamlanmıştır. 2018'de, şimdi İzmir ve Efes Müzelerinde depolanan

buluntuların incelenmesi için dönmemiz gerekmekle birlikte, sonuçların yayınlanması için çalışmalara derhal başlayacağız.
Yüzey araştırması hem çok verimli geçmiş, hem de antik Notion konusundaki bilgilerimizi önemli ölçüde geliştirme ve sit alanının güvenliğini ve erişilebilirliğini arttırma potansiyeline sahip bir kazı projesinin temelini atmıştır. Bu konuda ayrı bir basvuru yapılacaktır.

Görseller:
Resim 1. Sitin planı
Resim 2. Jeofizik araştırmasının sonuçları
Resim 3. Doğu Agora'nın batısındaki terasa ait GPR araştırmasının sonuçları
Resim 4. Athena Tapınağı'nın Planı ve K-G kesiti
Resim 5. Athena Tapınağı'ndan blokların dağılım planı
Resim. 6 Şehrin kuzey tarafındaki sur duvarlarının bir bölümünün panoramik görünüşü
Resim. 7 Ağaç kesimi ve kısmi temizlik sonra tiyatronun görünümü
Resim. 8 Agora'nın kuzeyindeki kaçak kazı çukurundan gelen toprak yığınından çıkan seçme buluntular

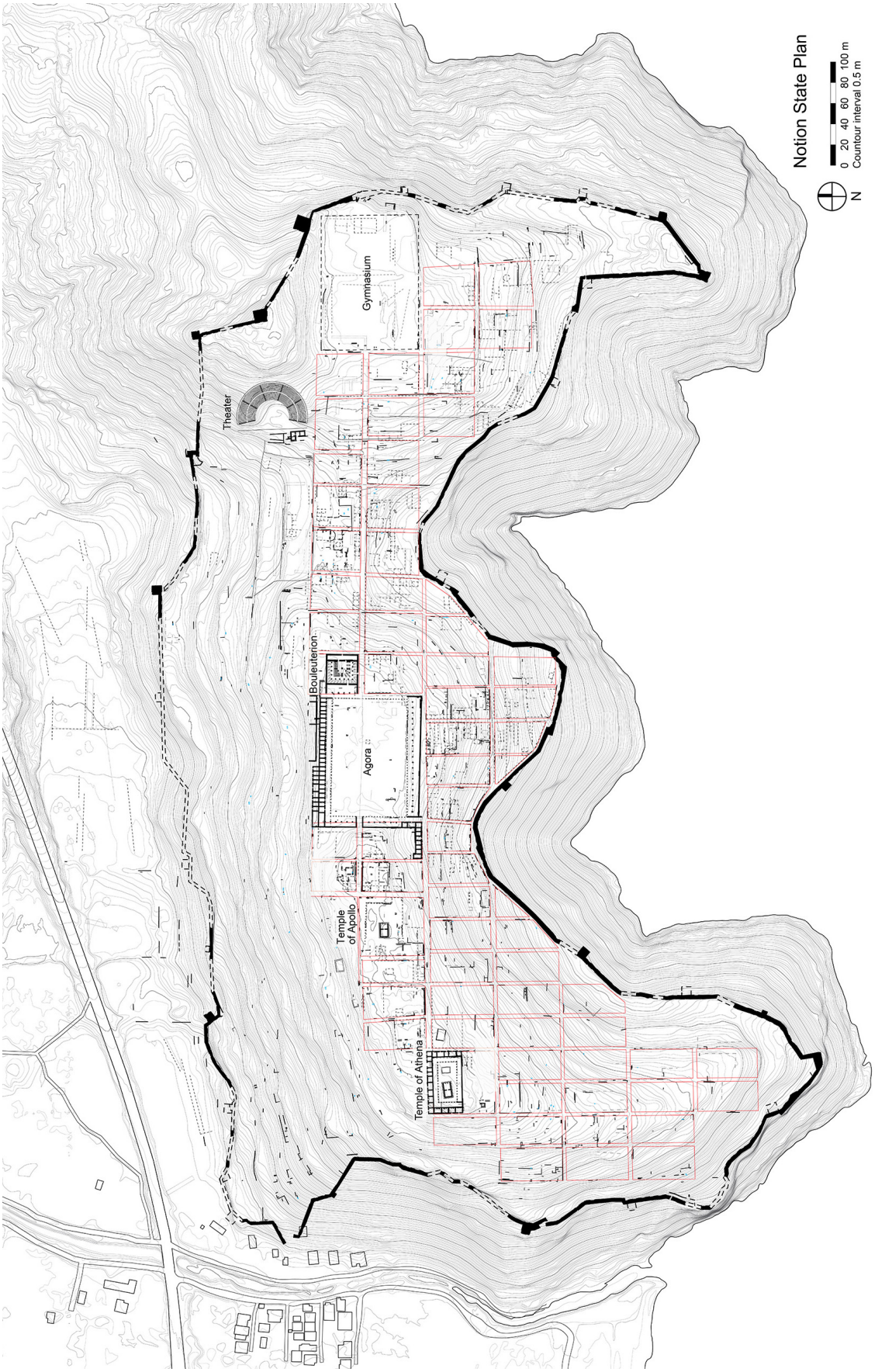

Resim 1. Sitin planı

Resim 2. Jeofizik araştırmasının sonuçları

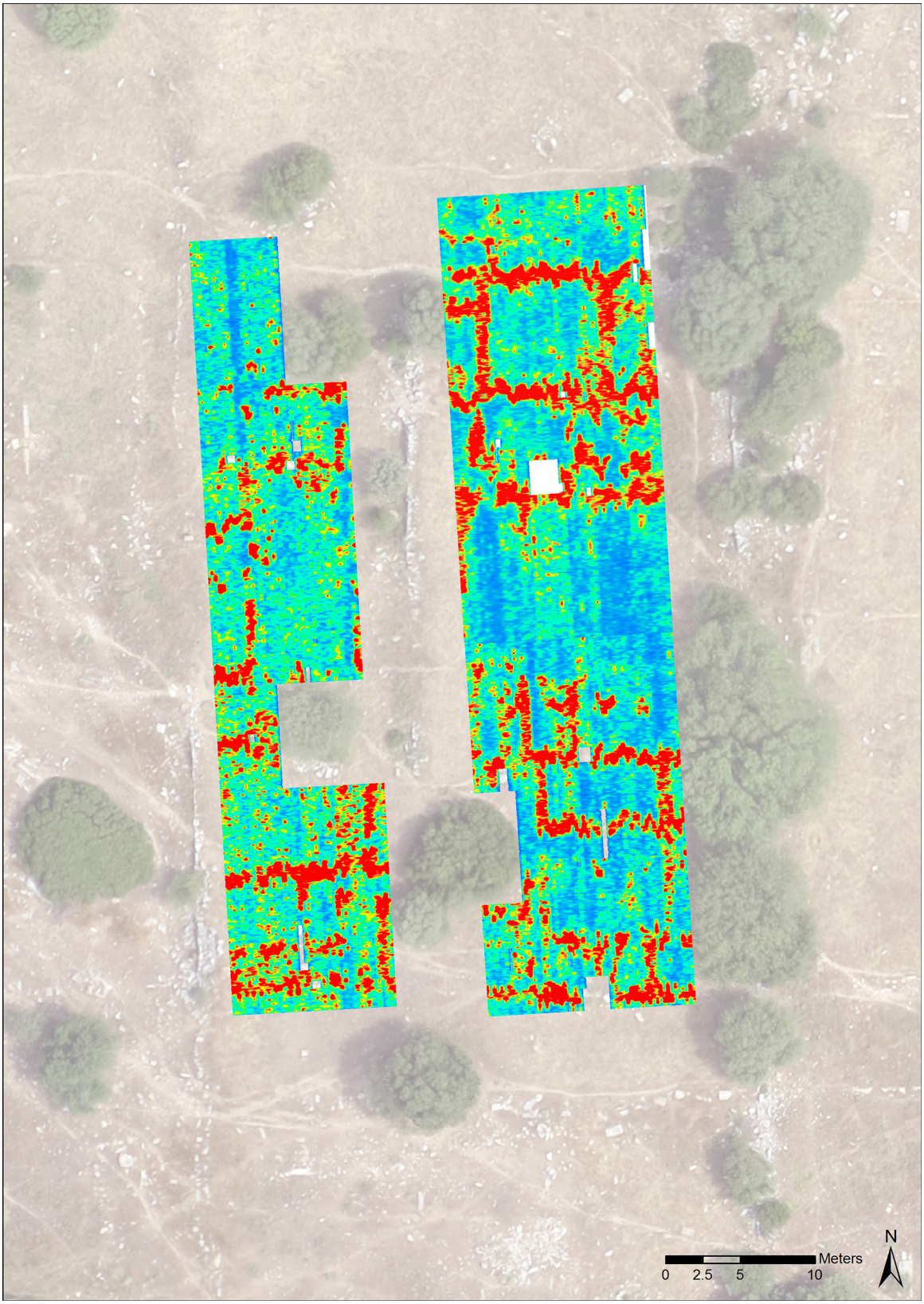

Resim 3. Doğu Agora'nın batısındaki terasa ait GPR araştırmasının sonuçları

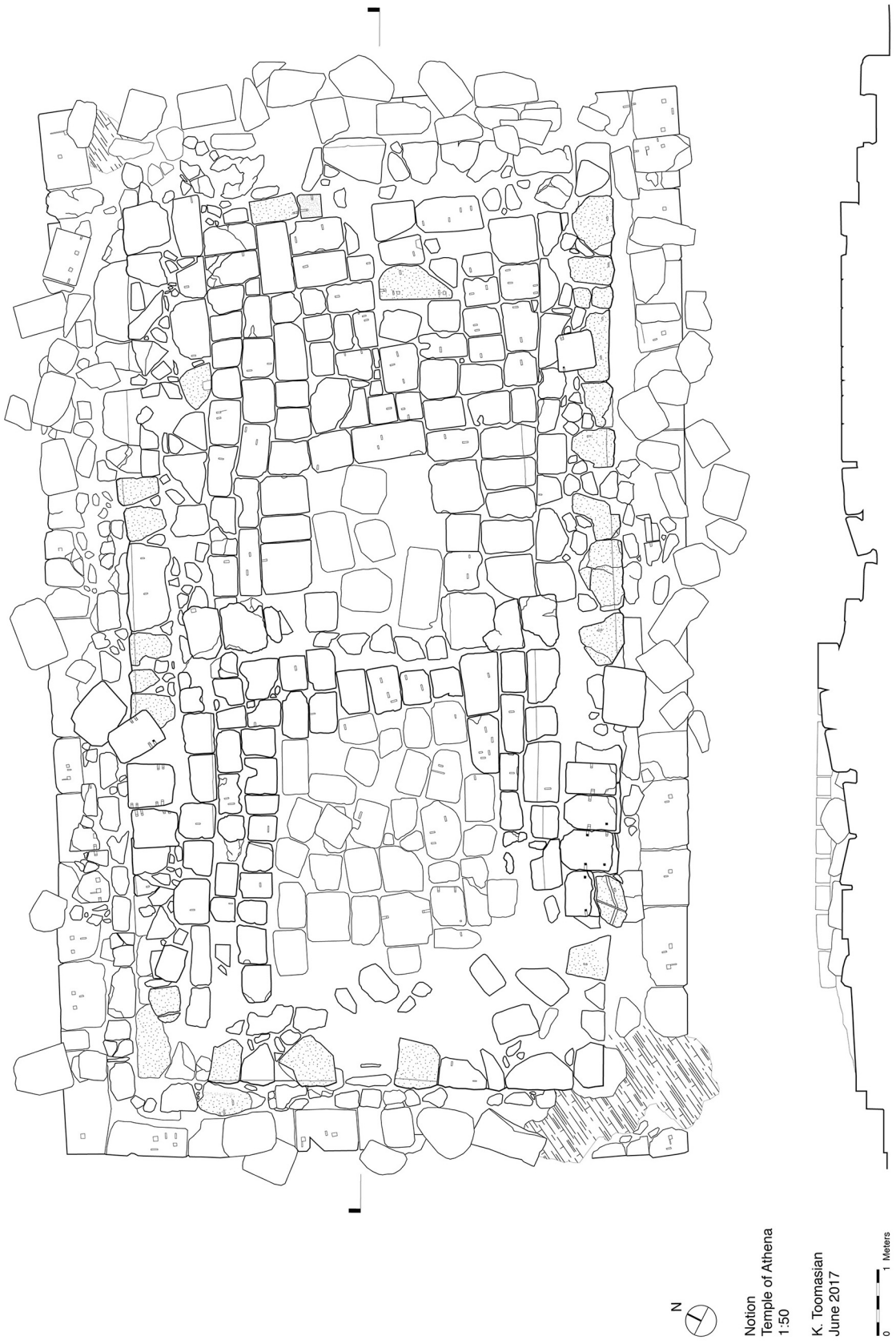

Resim 4. Athena Tapınağı'nın Planı ve K-G kesiti

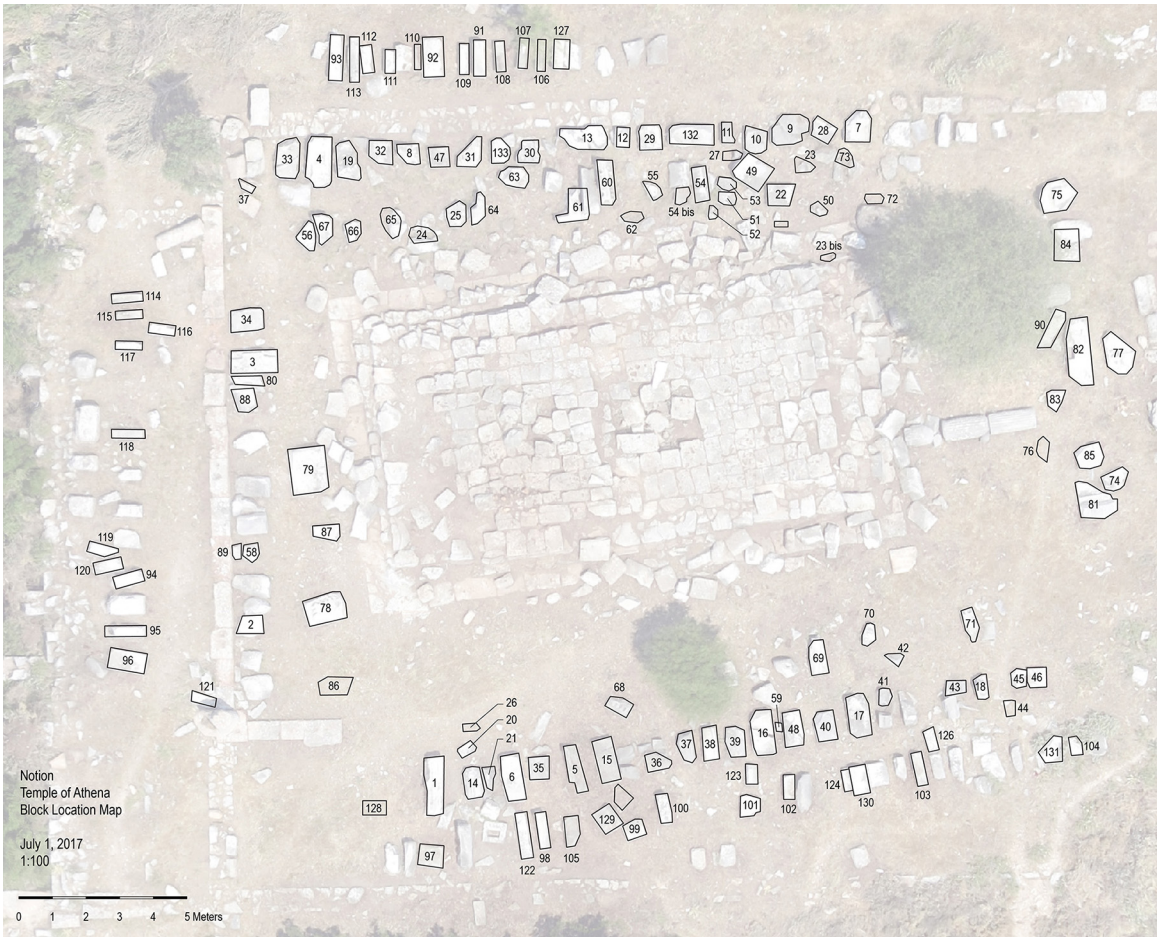

Resim 5. Athena Tapınağı'ndan blokların dağılım planı

Resim. 6 Şehrin kuzey tarafındaki sur duvarlarının bir bölümünün panoramik görünüşü

Resim. 7 Ağaç kesimi ve kısmi temizlik sonra tiyatronun görünümü

Resim. 8 Agora'nın kuzeyindeki kaçak kazı çukurundan gelen toprak yığınından çıkan seçme buluntular